

לימוד לזכרו של אריאל רוזן-צבי - יום השנה תשנ"ז

אסף רוזן-צבי

רציתי לפתוח במספר מילים על צורת הלימוד ביום השנה. אנו נוהגים ללמוד משניות על-פי אותיות הנפטר ואותיות נשמה. צורת לימוד זאת, ובכלל האופי של לימוד שמטרתו לעילוי נשמה, הוא מנהג מאוחר. על-פי רוב מייחסים את הלימוד לעילוי נשמת הנפטר, כמו מנהגים אחרים של יום השנה, לקבלת האר"י.

מקור קדום יותר ללימוד ביום השנה, הוא מסורת הגאונים שמביא רש"י בגמרא ביבמות (קכב). בגמרא מובא שאביי השהה אישה עגונה שלושה רגלים כדי למצוא לה פתרון במהלך הלימוד שיתקיים בתקופה זו. רש"י מסביר מדוע היה לימוד בשלושה רגלים ואומר:

" ובתשובת הגאונים מצאתי **כל הנך ריגלי דאמוראי** היינו: יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם"

הושבת ישיבה על הקבר מוזכרת כבר על-ידי התנאים. על פסוק בדברי הימים שמספר על מות חזקיהו "וכבוד עשו לו במותו" מובא בגמרא בבא קמא (ט"ז) מדרש: מלמד, שהושיבו ישיבה על קברו.

רואים אם כך שהמנהג הקדום ביום השנה היה הושבת ישיבה ולימוד לכבודו של המת. בחרתי ללמוד לכבודו של אבא, לא לימוד מנותק אלא לימוד שבאמצעותו אנסה להמחיש מעט מדמותו של אבא. יהי נא לימודינו זה לזכרו ולכבודו של אבי מורי אריאל דב בן דוד צבי.

[קטעים מתוך השיעור] השיעור כפי שנכתב במקור מובא בהמשך

..... בסוף הסיפורים אודות רבן יוחנן בן זכאי ותלמידיו מובא באבות דרבי נתן:

כשמת בנו של רבן יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לנחמו...

[וכאן המדרש מתאר את התלמידים נכנסים בזה אחר זה וכל אחד מנחם את ריב"ז על פי מקרים של מוות במקורות: אדם הראשון, איוב, אהרן ודוד. לאחר כולם נכנס ר' אלעזר ואומר:]
אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שבפקיד אצלו המלך פקדון. בכל יום ויום היה בוכה וצועק ואומר אוי לי אימתי אצא מן הפקדון הזה בשלום. אף אתה רבי היה לך בן קרא תורה מקרא נביאים וכתובים משנה הלכה ואגדות ונפטר מן העולם בלא חטא ויש לקבל עליו תנחומין כשהחזרת פקדונך שלם. אמר לו [ריב"ז]: רבי אלעזר בני, נחמתני כדרך שבני אדם מנחמים.

שוב עולה אותה אנושיות פשוטה שרק היא יכולה לנחם. ר' אלעזר לא מנחם באמצעות תיאולוגיה גדולה או ע"י גזירת הקב"ה המתבטאת במקורות, אלא כדרך שבני אדם מנחמים. לא פתרון המנותק מהעולם

האנושי אלא ההשלמה איתו .

אבא לא שאף להיות שלם בלא חטא . הוא שאף להשלים עם החיים שיש בהם גם חטא . בשלמות הוא לא ראה את הניתוק מהעולם אלא השלמה איתו .

וכך אבא כתב באחד ממכתביו ששלח לאמא בתקופת חברותם :

**אדם מתבגר אך ורק עם ההשלמה במציאות . חותם הבגרות נטבע בו עם הגיבוש העצמי של הדרך
בה בחר או נבחר , והעמידה בה היא היכולת להכנס למעגל החיים ולעמוד מולם ואתם ... כך
הופכים , ההשלמה עם מגבלת אנוש , ויכולת העמידה , לתנאים יסודיים בהויה האנושית .**

הפקדון שלנו נלקח מוקדם מדי , לא רק שאבא לא הספיק להשלים תוכניות שתכנן , אלא שבשיא פריחתו נלקחה ממנו גם האפשרות לתכנן .

אולם גם אבא החזיר נשמתו לבורא – שלם .

שלם באמונתו , שלם עם יצירתו ופעלו , שלם במשפחתו – באמא ואחות אהובות , באשה שהעריץ ושאהב בכל ליבו , וביחד שניהם בבנים וכלות שממשיכים לגלם בתוכם – כל אחד בדרכו הוא – מעולמו של אבא .
בנכדות שאלו היה זוכה לראותן גדלות היה מתמלא גאווה ושמחה , ובחברים קרובים שנושאים איתם רבים מהמים שנבעו מאבא לאורך כל ימי חייו .

אשריך אברהם אבינו שאריאל-דב בן דוד-צבי יצא מחלצריך .

1997
יום השנה 1
שנה

אוסף חתונות

לימוד לזכרו של אריאל רוזן-צבי

רציתי לפתוח במספר מילים על צורת הלימוד ביום השנה. אנו נוהגים היום ללמוד משניות על-פי אותיות הנפטר ואותיות נשמה. צורת לימוד זאת ובכלל האופי של לימוד שמטרתו לעילוי נשמה הוא מאוחר. על פי רוב מייחסים את הלימוד לעילוי נשמת הנפטר, כמו מנהגים אחרים של יום השנה, לקבלת האר"י.

מקור קדום יותר ללימוד ביום השנה, הוא מסורת של הגאונים שמביא רש"י בגמרא ביבמות. (קכב.) בגמרא מובא שאביי השהה אשה עגונה שלושה רגלים כדי למצוא לה פתרון במהלך הלימוד. רש"י מסביר מדוע היה לימוד בשלושה רגלים, ואומר:

מ"ק י"ג ב"ק א"ב

ובתשובת הגאונים מצאתי כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם.

הושבת הישיבה על הקבר מזכרת כבר ע"י התנאים. על הפסוק בדברי-הימים שמספר על מות חזקיהו "וכבוד עשו לו במותו" מובא בגמרא בבבא קמא (טז:) מדרש:

מלמד, שהושיבו ישיבה על קברו.

רואים, אם-כן, שהמנהג הקדום ביום השנה היה הושבת ישיבה ולימוד לכבודו של המת. לכן גם העדפתי שהלימוד לא יהיה אינטלקטואלי ומנותק, אלא לימוד שבאמצעותו אנסה להמחיש מעט מדמותו של אבא.

לפי מנהגי אבא

לכבודו של אבא, לא עיניו אלא

יהי נא לימודינו זה לזכרו ולכבודו של אבי מורי, אריאל דב בן דויד צבי.

במשנה ב' פרק ב' במסכת אבות מסופר:

חמשה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי ואלו הן רבי אליעזר בן הורקנוס ורבי יהושע בן חנניה ורבי יוסי הכהן ורבי שמעון בן נתנאל ורבי אלעזר בן ערך הוא היה מונה שבחן רבי אליעזר בן הורקנוס בור סיד שאינו מאבד טפה רבי יהושע אשרי יולדתו רבי יוסי חסיד רבי שמעון בן נתנאל ירא חטא ורבי אלעזר בן ערך מעין המתגבר

אני רוצה להתרכז בלימוד דמויותיהם של שנים מתלמידיו של ר' יוחנן בן זכאי - ר' יהושע בן חנניה ור' אלעזר בן ערך.

הברכה שר' יהושע מקבל במשנה מרבו היא תמוהה. לעומת הברכות שהוא מעניק לתלמידיו האחרים שמלמדות על אופי מסויים, ברכתו של ר' יהושע היא שבח חסר תוכן ושאינו בו שום תיאור. בשביל לנסות להבין את כוונת שבחו של ר' יהושע, ננסה להכיר קצת את דמותו המיוחדת. אנני מתיימר לתת כאן תיאור מלא של דמותו כפי שעולה מכל פסיקותיו, מאחר שמימרותיו של ר' יהושע פרושות לאורך כל הש"ס. אלא לטעום מעט מן המעט שלעניות דעתי ממחיש קצת מדמותו של ר' יהושע.

ר' יהושע מוכר כאיש של חדשנות ויצירה. הוא שטבע את האימרה הידועה "לא בשמים היא" כנגד בת-קול שתמכה בר' אליעזר בן הורקנוס איש המסורת אתו חלקו חכמים. תפיסתו זאת מעבירה את כח החידוש והיצירה מעולמו של הקב"ה - מהשמים, אל עולמם של בני-האדם. והקב"ה מפקיר את שליטתו ביצירה זו, כפי שמתואר בהמשך הסיפור שם שאליהו מספר שבאותה שעה חיך הקב"ה ואמר "נצחוני בני, נצחוני בני". אולם גדולתו של ר' יהושע לא היתה רק בזכות יכולת החידוש שלו, אלא בעיקר ביכולתו לשלב בין עולמות שונים:

הוא שילב בין עולם הלימוד והמעשה כפי שמתואר במכילתא:

"ר' יהושע אומר שנה אדם שתי הלכות בשחרית ושתיים בערבית ועוסק במלאכתו כל היום מעלין עליו כאלו קיים כל התורה כולה"

הוא שילב בין גזירתו של הקב"ה ליכולתם של בני-האדם, כשלאחר חורבן בית-שני באו פרושים ואמרו שלא לאכול בשר ולשתות יין, כאבל על המקדש שבו הקריבו בשר וניסכו יין עלגבי המזבח. אמר להם ר' יהושע:

בני, בואו ואומר לכם: שלא להתאבל כל עיקר אי אפשר - שכבר נגזרה גזרה, ולהתאבל יותר מדאי אי אפשר - שאין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה, דכתיב: +מלאכי י'+ במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו, אלא כך אמרו חכמים: סד אדם את ביתו בסיד, ומשייר בו דבר מועט.

הוא גם אמר שלא להעמיס על הציבור חומרות שקשה לעמוד בהן, במשלו משל: "למה הדבר דומה - לעריבה מלאה דבש, נותן לתוכה רימונים ואגוזים - והיא מקיאה.

הוא גם השכיל להעמיד פתרונות מעשיים לבעיות עקרוניות. כך עשה כאשר בא יהודה גר עמוני ורצה לבא בקהל, ורבן גמליאל אסר עליו:

"אמר לו רבי יהושע וכי עמונים ומואבים במקומן הן כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את כל האומות"

חכמתו התבטאה לא רק בעולמה של תורה אלא גם בחכמות נוספות. ולכן הוא גם שימש כמליץ ומתווך בין השלטונות הרומים וישראל. ולכן כשמחפשים מי יעלה בשעת גזירה אומרים:

יעלה ר' יהושע בן חנניה דהוא אסכולוסטיקה דאורייתא.

בתוך כל עולם יצירה מורכב זה, מובנים דברי התוספתא בסוטה:

משמת ר' יהושע בטלו אנשי עצה ופסקה מחשבה מישראל.

העצה והמחשבה הם פעילות היצירה של החכמים בבית המדרש. כפי שמובא בספרי: "בחשבונות שנגמרים בעצה ובמחשבה. היכן נגמרים בבתי מדרשות..."

אותה הגדלות שהשכילה לשלב את עולם ההלכה עם החיים, היא שהביאה לדברי המשנה בסוטה (ט/ט):

משמת רבי יהושע פסקה טובה מן העולם

לאחר טעימה קצרה זו ניתן אולי להבין את הברכה "אשרי יולדתו" שנשתבח בה ר' יהושע. ר' יהושע הוא חכם האדיר, אולם היו גם חכמים כמותו. ייחודו הוא בהיותו חדשן המחוייב למסורת מצד אחד, אולם בעל רגישות גבוהה שמסוגלת לשלב באשיותו עולמות שונים, שכל-כולו אומר יצירה למען אלוהים ואדם גם יחד. אי אפשר למצות זאת בתיאור תכונה מסוימת שבולטת אצלו, אלא עצם קיומו של ר' יהושע בכל העולמות הללו, ובעיקר אנושיותו גם בעולם ההלכה - היא היא שבחו וייחודו!

אני חושב שכך היתה גם דמותו של אבא. אותה חכמה אדירה ורגישות אנושית וההצלחה היוצאת דופן לשלב בין העולמות, יחד עם שמירת היחוד של כל עולם בפני עצמו. שילוב של עולם הלימוד ועולם המעשה, שילוב של תקיפות ורגישות, של רצינות ופשטות ושילוב של עולם הקודש והחול.

לברכה זו לה זכה ר' יהושע, לא זכו רבים. אחד החכמים הנוספים שזכה בה במקום אחר, הוא ר' אלעזר בן ערך.

להבדיל מר' יהושע, המקורות אודות ר' אלעזר הם מצומצמים מאוד. ישנן דעות שונות מהי הסיבה להעדרו הבולט, ולא נבוא להכריע בהן, אולם נראה שמציאות זו של מקורות מועטים, מתאימה מבחינה מסוימת לדמותו של ר' אלעזר.

בסוף המשנה באבות המתארת את תלמידי רייב"ז נאמר:

"הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כולם אבא שאול אומר משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ורבי אליעזר בן הורקנוס אף עמהם ורבי אלעזר בכף שניה מכריע את כולם" (ובאדר"נ הנוסח הוא שאצבעו של ר' אלעזר מכריעה את כולם)

תיאור זה גם מיושם למעשה, כאשר מגיע ר' אלעזר לנחם את רבו, מסופר באדר"נ:

כיון שראהו (ריב"ז) אמר לשמשו טול כלי ולך אחרי לבית המרחץ לפי שאדם גדול הוא ואיני יכול לעמוד בו.

ההתייחסות היוצאת-דופן לר' אלעזר האדם הגדול שאצבעו מכריעה את כל חכמי ישראל, תמוהה לאור מעט המימרות שנמסרו משמו. דומני שגדלות זו של ר' אלעזר תובן לאחר ציור מעט מדמותו והדמיון שבה לאשיותו של ר' יהושע שהצגנו.

כפי שראינו, רייב"ז מתאר את ר' אלעזר כ- "מעייין המתגבר". באדר"נ הנוסח מפרט יותר. וכך נאמר שם:

"ואלעזר בן ערד קרא לו נחל שוטף ומעין המתגבר שמימיו מתגברין ויוצאין לחוץ לקיים מה שנאמר יפוצו מעיינותיך חוצה ברחובות פלגי מים (שם ה' ט"ז)"

התיאור של מים נובעים מוכר לנו כמונגד לבור שרק שומר על תוכנו. וכך מובא בספרי, על הפסוק במשלי "שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך:

"שתה מים מבורך (משלי ה/טו) בורך מתחלתו אין יכול להוציא טיפת מים מאליו, לא היה אלא מה שבתוכו, כך כל תלמיד לא למד מתחלתו כל דבר, לא היה אלא מה שלמד, ינוזלים מתוך בארך - דומה לבאר, מה באר מנוזלת מים חיים מכל צדדיה כך באים תלמידים ולמדים הימינו וכן הוא אומר (משלי ה/טז) יפוצו מעיינותיך חוצה"

הדימוי של המעין הנובע כאן מסמל את החכם היודע לחדש וליצור, לעומת החכם היודע רק לשמר את התוכן שהושם בו. אבל מעבר להיות המעין והבאר ממקום יצירה של מים חיים, תכונה אחרת של המעייין היא הנביעה מעצמו והיציאה לחוץ. היצירה הזו של המים החיים של ר' אלעזר החכם הגדול, לא נשתמרה לנו, אולם על דמותו של היוצר אפשר עוד ללמוד:

בהמשך המשנה באבות מסופר (ע"פ הנוסח באדר"נ):

אמר להם צאו וראו איזהו דרך טובה שידבק בה האדם כדי שיכנס בה לעולם הבא. נכנס רבי אליעזר ואמר עין טובה. נכנס רבי יהושע ואמר חבר טוב. נכנס רבי יוסי ואמר שכן טוב יצר טוב ואשה טובה. רבי שמעון אומר הרואה את הנולד. נכנס רבי אלעזר ואמר לב טוב לשמים ולב טוב לבריות. אמר להם רואה אני את דברי רבי אלעזר בן ערד מדבריתם שבכלל דבריו דבריתם

כשר' אלעזר בא לתאר את הדרך הטובה הוא לא מתייחס לתכונה מסוימת אלא ליסוד - לב טוב - אם יש לאדם את היסוד של הטוב, מובטח לו שהוא דבק בדרך הטובה. אבל מעבר ליסוד הטובה המודגש כאן (שראינו גם אצל ר' יהושע), יש כאן דגש נוסף - לשמים ולבריות. דרכו של אדם בעולם הזה צריכה לשלב בין עולמו של הקב"ה ושל האדם.

שילוב זה מתואר ע"י ר' אלעזר בצורה חריפה יותר במכילתא דרשב"י: (ג/ח)

ר' אלעזר בן ערך אומר וכי מפני מה נגלה הקב"ה משמי מרום והיה מדבר עם משה בסנה והלא היה יכול המקום שידבר מגבהי עולם מארזי הלבנון ומראשי ההרים ומראשי הגבעות אלא השפיל הקב"ה את שכינתו ועשה דברו כדרך ארץ שלא יהיו אומות העולם אומריי מפני שהוא אלה ובעל עולמו עשה דברו שלא כדין. לפיכך כבש הקב"ה את משה ששה ימים ובשביעי אמר לו שלח נא ביד תשלח (שמי' ד יג)

במקור זה אין רק התחשבות באדם אלא הרבה יותר מזה. הקב"ה מתואר כאן כ- "עושה דברו כדרך ארץ" - הקב"ה מתאים את עשייתו לתפישות האנושיות - שלא יחשב שברא עולמו שלא כדין.

בסיפור אחר אודות ר' אלעזר מופיעה התלות שבין עולם הלימוד והקדושה לבין עולם המציאות והמעשה:
הברייתא שמובאית בגמרא בחגיגה מספרת על דרישתו של ר' אלעזר במעשה מרכבה, בפני רבו. וכך מסופר שם:

פתח רבי אלעזר בן ערך במעשה המרכבה ודרש, וירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילנות שבשדה, פתחו כולן ואמרו שירה...
עמד רבן יוחנן בן זכאי, ונשקו על ראשו, ואמר: ברוך ה' אלהי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה. יש נאה דורש ואין נאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש, אתה נאה דורש ונאה מקיים. אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלציד.

לאחר שדרש ר' אלעזר בעולמות עליונים עד שהוריד אש מן השמים, משבח אותו ר' יוחנן בן זכאי בברכת אשרי יולדתך. אבל השבח איננו בזכות הדרשה אלא בזכות השילוב של איש דרישה נאה עם מעשים נאים - היכולת לעסוק גם בעולמות נשגבים וגם להיות בן-אדם.

שילוב זה בא לידי מיצוי בהמשך הסיפור אודות ר' יהושע:

וכשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע היה הוא ורבי יוסי הכהן מהלכים בדרך, אמרו: אף אנו נדרוש במעשה מרכבה. פתח רבי יהושע ודרש. ואותו היום תקופת תמוז היה, נתקשרו שמים בעבים ונראה כמין קשת בענן, והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע, כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי חתן וכלה. הלך רבי יוסי הכהן וסיפר דברים לפני רבן יוחנן בן זכאי, ואמר: אשריכם ואשרי יולדתכם, אשרי עיני שכך ראו.

ר' יהושע מאחד בין העולמות, לא רק בדמותו אלא באותה העת ממש. הקדושה של הדרישה במעשה מרכבה, הופכת לקשת וענן ולמנגינות פשוטות המשמחות חתן וכלה.

אנושיותו של ר' אלעזר מודגשת גם בהסבר שחכמים נותנים לסיבה שלא מופיעות הלכות משמו. וכך מובא באדר"נ:

ומפני מה לא נתגדל שמו בחכמה אלא כיון שיצאו מירושלים אמר אנה אלך והוא שומר נלך למאוס לעיר יפה שמימיה (מעוסקים) [מתוקים] לא נתגדל שמו בחכמה והם שאמרו נלך לנו ליבנה למקום שמאהבים התורה למקום שתלמידי חכמים מרובים הם נתגדל שמו בחכמה.

ר' אלעזר לא חי בעולם של לימוד המתנתק מהשאר. הוא אוהב גם את היופי הפשוט ואת מתיקותם של המים.

כמו ר' אלעזר אבא היה "אדם גדול" - קודם כל אדם, אבל לא רק אדם אלא אדם גדול. כל כולו שיקף את החכם, המעין שנובע בלי הפסקה, שסוחף אחריו את סביבתו, איש הקדושה והחול, שידע לעסוק בעולמות נשגבים וגם בהנאות הקטנות בחיים.

בסוף הסיפורים אודות ריב"ז ותלמידיו מובא באדר"נ:

כשמת בנו של רבן יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לנחמו ...

[וכאן המדרש מתאר את התלמידים נכנסים בזה אחר זה וכל אחד מנחם את ריב"ז על פי מקרים של מוות במקורות: אדם הראשון, איוב, אהרן ודויד. לאחר כולם נכנס ר' אלעזר ואומר:]

אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהפקיד אצלו המלך פקדון. בכל יום ויום היה בוכה וצועק ואומר אוי לי אימתי אצא מן הפקדון הזה בשלום. אף אתה רבי היה לך בן קרא תורה מקרא נביאים וכתובים משנה הלכות ואגדות ונפטר מן העולם בלא חטא ויש לקבל עליך תנחומין כשהחזרת פקדונך שלם. אמר לו רבי אלעזר בני נחמתני כדרך שבני אדם מנחמין.

שוב עולה אותה אנושיות פשוטה שרק היא יכולה לנחם. ר' אלעזר לא מנחם באמצעות תיאולוגיה

גדולה או ע"י גזירת הקב"ה המתבטאת במקורות, אלא כדרך שבני-אדם מנחמים. לא פתרון המנותק מהעולם האנושי אלא ההשלמה איתו.

אבא לא שאף להיות שלם בלא חטא. הוא שאף להשלים עם החיים שיש בהם גם חטא. בשלמות הוא לא ראה את הניתוק מהעולם אלא השלמה איתו

וכך אבא כותב באחד ממכתביו ששלח לאמא בתקופת חברותם:

אדם מתבגר אך-ורק עם ההשלמה במציאות. חותם הבגרות נטבע בו עם הכיבוש העצמי של הדרך בה בחר או נבחר, והעמידה בה היא היכולת להכנס למעגל החיים ולעמוד מולם ואתם... כך הופכים, ההשלמה עם מגבלות אנוש, ויכולת העמידה, לתנאים יסודיים בהויה האנושית.

הפקדון שלנו נלקח מוקדם מדי. לא רק שאבא לא הספיק להשלים תוכניות שתכנן, אלא שבשיא פריחתו נלקחה ממנו גם האפשרות לתכנן. אולם גם אבא החזיר נשמתו לבורא - שלם.

שלם באמונתו, שלם עם יצירתו ופעלו, שלם במשפחתו- באמא ואחות אהובות, באשה שהעדיף ושאהב בכל לבו, וביחד שניהם, בבנים וכלות שממשיכים לגלם בתוכם, כל אחד כדרך הוא, מעולמו של אבא, בנכדות שאלו היה זוכה לראותן ~~היה מתמלא גאווה ושמחה,~~ ובחברים קרובים שנושאים איתם רבים מהמים שנבעו מאבא לאורך כל חייו.

אשריך אברהם אבינו שאריאל זב בן דויד צבי יצא מחלצין.

בז' אדר ה'תש"ל
זאור ואחיה